

KİTAP TANITIMI

Feyza KURNAZ ŞAHİN, *Osmanlıdan Cumhuriyet'e Harp Malullerinin Sosyoe-konomik ve Sağlık Durumları (1877-1939)*, Genelkurmay Personel Başkanlığı Askeri Tarih ve Stratejik Etüt (ATASE) Daire Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2014, XIX+512 sayfa, ISBN 978-975-409-691-0, KKSNN, 7610KK0470274

Necmi UYANIK*

Özet

Bu çalışmada Feyza Kurnaz Şahin'in "Osmanlıdan Cumhuriyet'e Harp Malullerinin Sosyoekonomik ve Sağlık Durumları (1877-1939)" adlı eseri tanıtılmaya çalışılmıştır. Eserde, Osmanlı Devleti ve Türkiye Cumhuriyeti dönemlerinde harp malullerine yönelik

* Doç. Dr., Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi. Konya/Türkiye.
necmiuyanik@hotmail.com

uygulamalar ve sonuçları hakkında bilgi verilmiştir. Keza F. K. Şahin'in bu konuya yaptığı katkılar üzerinde durulmuş, araştırmanın askerî tarih ve sağlık bilimine yaptığı katkılar belirtilmiştir.

Anahtar Kelimeler

Osmanlı Devleti, Türkiye Cumhuriyeti, Harp Malulü, Mecruh, Gazi

BOOK REVIEW

Feyza KURNAZ ŞAHİN, *Socioeconomic And Health Conditions of the War-Disabled From Ottoman to The Republic (1877-1939)*

Abstract

This study introduces the work of Feyza Kurnaz Şahin entitled as "Socio-economic and Health Conditions of Disabled Veterans from Ottoman to Republic (1877-1939)". It gives information about the implementations directed to disabled veterans and their results during periods of the Ottoman State and the Turkish Republic. Besides, the contributions of F. K. Şahin to this issue are elaborated, and its contributions to the sciences of military, history and health are indicated.

Key Words

Ottoman Empire, The Republic of Turkey, War Invalids, Injured, Disabled Veteran

Milletler, savaş dönemlerinde ve savaş sonrasında çok ciddi sıkıntılara maruz kalmaktadırlar. Özellikle savaş sırasında şehit olanların aileleri ile yaralanan veya malul kalan askerler ve onların ailelerinin yaşadıkları sorunlar, savaş sonrası sarılması gereken sosyal bir yara olmuştur. Devlet ve toplum bu grupların mağduriyetini gidermek için bazı tedbirler almak durumunda kalmıştır. Savaşlarda yaralanan ve malul kalan askerlerin tedavisi, çalışma gücünden yoksun kalanların geçimlerinin temini, hayat şartlarının iyileştirilmesi, şehit ve malul ailelerinin himayesi bu tedbirlerden bazılarıdır. Bu şekilde devlet savaş mağduru olan malul gazilere sahip çıkmaya çalışmıştır. Esasen bu durum sosyal devlet olmanın da gereğidir.

Öte yandan toplumlar, savaş dönemindeki sıkıntıların daha fazlasını savaşlardan sonra yaşamışlardır. Göçler, salgın hastalıklar, nüfusun azalması, iş gücü eksikliği, ekonomik sıkıntılar, şehit aileleri, cephelerde yaralanan ve malul kalan askerlerin sağlık ve sosyal şartlarının iyileştirilmesi gibi hususlar önemli sosyal problemlerdir. Akademik literatürde bahsedilen bu konuların hemen hepsiyle ilgili çalışma bulunmaktadır. Fakat harp malulleri ile ilgili yapılmış herhangi bir doktora veya yüksek lisans tezi mevcut değildir. Bunun yanında çalışma konusunu doğrudan ilgilendiren yayımlanmış herhangi bir kitap veya makale de yoktur. Bu alandaki boşluğu tespit eden yazar, malul gaziler ve onlara yönelik düzenlemeler konusunda bir çalışma hazırlamayı planlamıştır. Ancak, konunun Osmanlı'dan Cumhuriyete tarihsel bir bütünlük arz etmesi sebebiyle çalışmanın adı Osmanlıdan Cumhuriyet'e Harp Malullerinin Sosyoekonomik ve Sağlık Durumları (1877-1939) olarak tespit edilmiştir.

Araştırmının sınırları tespit edilirken, Osmanlı Devletinin malullere bakış açısının değişmeye başladığı 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı başlangıç olarak alınmıştır. Araştırma, bu tarihten sonra gerçekleşen 1897 Osmanlı-Yunan Savaşı, 1911-1912 Trablusgarp Savaşı, 1912-1913 Balkan Savaşları, 1914-1918 Birinci Dünya Savaşı, 1919-1922 Millî Mücadele Dönemi'nde gerçekleşen savaşlar ve Cumhuriyetin ilk yıllarını kapsayacak biçimde genişletilmiştir. Eser II. Dünya Savaşı'nın başlangıcı olan 1939'a kadar getirilmiştir.

Eserde, "Harp Malulleri" konusuyla ilgili olarak Türk tarihinin yakın dönemlerinde meydana gelen bütün tecrübeler ortaya konularak, gelecekte yaşanabilecek problemlerin en aza indirilmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda Osmanlı'dan Cumhuriyet'e harp malullerini, tarihin özneleri olarak akademik anlamda gün ışığına çıkarmak çalışmanın en büyük hedefi olarak ifade edilmiştir.

Çalışmada esas olarak Osmanlı'nın son dönemlerinden Cumhuriyet dönemini de içine alacak şekilde harp malullerinin sağlık, sosyal ve ekonomik durumları, sosyal devlet anlayışı çerçevesinde geniş bir perspektifle ele

alınmaya çalışılmıştır. Ayrıca Milli Mücadele ve Cumhuriyet dönemlerinde TBMM'nin harp malulleri ile ilgili sosyal politikaları, sosyal yardımlar ve harp malulleri derneklerinin çalışmaları değerlendirilmiştir.

Harp malulleri ile ilgili yapılan bu çalışma çok çeşitli alanları kapsayan bir örgüye sahiptir. Örneğin malullerin tedavi süreci meselenin sıhhi yönünü ortaya koyarken, söz konusu sürecin tamamlanmasının ardından onların topluma uyum sağlaması, geçimlerinin temin edilmesi ve rehabilitasyonları ile ilgili gerekli tedbirlerin alınması hususu meselenin sosyal ve ekonomik boyutunu gözler önüne sermektedir.

Çalışma giriş ve üç bölüm olarak tasarlanmıştır. Giriş kısmında kaynaklar ve araştırma metodu, malullük ve harp malullüğü kavramları ile Türkiye'de ve Dünya'da malullük hususlarında detaylı bilgiler verilmiştir. Bu bağlamda araştırmada çoğunlukla Genelkurmay ATASE Arşivi, Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, Kızılay Arşivi, TBMM Zabıt Cerideleri, Düsturlar, TBMM Kavanin Mecmuası, Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cemiyeti Salnamesi (1329-1331), Ordu Harp Malulleri Hakkında Şimdiye Kadar Neşredilmiş Kanun ve Tefsirler ve dönemin Tanin, Sabah, İkdâm, Tan, İstikbal, Dersaadet, Tevhid-i Efkar, Hâkimiyet-i Milliye ve Cumhuriyet gibi gazeteleri kaynak olarak kullanılmıştır.

Araştırmanın Birinci Bölüm'ünde, Osmanlı Devletinin son dönemlerinde gerçekleşen 1877-1878 Osmanlı-Rus, 1897 Osmanlı-Yunan, 1911-1912 Trablusgarp ve 1912-1913 Balkan Harpleri sırasında malullerin sağlık durumları, sevkleri, sıhhi hizmetlerde yaşanan sıkıntılar irdelenmiştir. Bunun yanında savaş sonrasında malullerin sosyal ve ekonomik durumları ve bu alanlarla ilgili yapılan düzenlemeler, toplum tarafından malullere yapılan yardımlar da incelenmiştir.

İkinci Bölüm'de ise 1914-1918 yılları arasında I. Dünya Savaşı sırasında harp malullerinin durumu ele alınmıştır. Bu dönemde maluller ile ilgili yapılmış sıhhi hizmetler, onların sevkleri, tedavileri, suni uzuv temin edilmesi gibi sıhhi düzenlemeler yanında sosyal ve ekonomik alanlarda harp malulleri ile ilgili çalışmalar anlatılmıştır. Zira harp malulleri Osmanlı'nın özellikle XIX. yüzyılda vatandaşlarına sunmaya çalıştığı sosyal refah politikalarının öznelere arasında yer almıştır. Onların, aynı zamanda hem hayır işlerinin hem de hayır kurumlarının ilgilendiği bir sosyal grup oldukları üzerinde durulmuştur. Bu bölümde ayrıca Harp malullerinin sosyal ve ekonomik durumlarını düzeltmek için faaliyet gösteren Mâlûlîn-i Guzâta Muâvenet Heyeti adlı cemiyetin çalışmaları gün ışığına çıkarılmıştır.

Araştırmanın Üçüncü Bölüm'ünde Cumhuriyet döneminde harp malullerine bakış, sosyal düzenlemeler, sosyal politikalar, çıkarılan kanunlar, meclis tartışmaları, malullerle ilgili sosyal ve ekonomik düzenlemeler ince-

lenmiştir. Eserin en önemli özelliklerinden birisi, malullerle ilgili istatistikî verilere yer verilmiş olmasıdır. Bu anlamda gerek Balkan Savaşlarına ve gerekse I. Dünya Savaşı'na katılan maluller ile ilgili grafikler verilmiş; İstiklal Harbi malullerinin malul oldukları organlar, Maluliyet Sebebi, Maluliyet Dereceleri, Rütbelerine, Sınıflarına Göre Maluliyetler, Malullerin Doğum Tarih Aralıkları vb. birçok ayrıntı ortaya konulmuştur.

Alanında bir ilk olan ve son derece kapsamlı bir araştırmanın ürünü olan bu çalışmanın yapılacak çalışmalara rehberlik edeceği kuşkusuzdur.

